

Wilson, el naturalista revolucionari

El científic: E. O. Wilson, una vida en la naturaleza, de Richard Rhodes. Editorial Carbrame, 2023. 359 pàgines.

Recordo que la primera vegada que vaig sentir parlar d'Edward O. Wilson va ser el 1975, quan, essent estudiant de biologia, el doctor Ramon Margalef ens en va parlar a classe perquè acabava de publicar l'obra *Sociobiology: The new synthesis*, i ens indicà el punt de vista innovador que aportava. Qui m'havia de dir aleshores que, trenta-dos anys després, el coneixeria en persona quan vingué a recollir el Premi Internacional Catalunya 2007?

Ed, com li deien els amics, va estudiar amb tanta meticulositat el comportament de les formigues que va descobrir com es comuniquen amb substàncies oloroses i com és de complexa la seva organització social. Ens va fer comprendre que un formiguer, més que un enorme conjunt d'exemplars, és un organisme compost per milers d'elements que funcionen coordinadament i on els individus se sacrifiquen pel bé de la societat. Aïllats no tenen sentit, igual que cadascuna de les nostres cèl·lules només té valor si forma part del nostre cos.

«A Edward O. Wilson se'l pot considerar el Darwin del segle XX»

A més, aquest altruisme el va extrapolar als altres animals, i va donar així una explicació genètica al sentiment d'amor que sentim pels nostres fills i germans, en tant que transmetran els gens que compartim amb ells. És el primer que va sostenir que la clau de l'evolució és la preservació del gen abans que la de l'individu, i va definir termes com *conducta social*, *èxit reproductiu* i *parentiu genètic*. I no content amb això, va ampliar tant els seus coneixements que la seva visió global de la vida li va permetre fundar una nova ciència: la sociobiologia.

Per si tot això fos poc, se'l considera el pare de la biodiversitat, perquè la seva incansable ànsia de comprendre el funcionament de la natura el va portar a establir els conceptes bàsics a partir dels quals aquesta s'estudia avui dia. Però aquesta faceta no es va quedar aquí, sinó que va dedicar l'última etapa de la seva trajectòria a aprofundir en la comprensió de tota la vida de la Terra i a conscienciar la gent de la importància de conservar tant com sigui possible els milions d'espècies que encara tenim. I ho va fer mitjançant iniciatives com ara l'*Encyclopedia of Life* (EoL). Per tot això, és un dels millors naturalistes de la història i sens dubte dels més influents i innovadors, i se'l pot considerar el Darwin del segle XX.

I qui podia copsar tota aquesta activitat? Doncs un expert en escriptura científica, amb setze llibres publicats, guanyador del Pulitzer... o sigui, Richard Rhodes, el qual ens narra les vicissituds de la intensa i atafegada vida de Wilson com en una novel·la, tot aconseguint una semblança tan propera que ens farà sentir empatia per aquest personatge únic que entranyablement anomena «Ed».

ALBERT MASÓ. Doctor en Ecologia i Evolució, escriptor, professor i fotògraf de natura (Barcelona).

PER QUÈ ELS TESTOS S'ASSEMBLEN A LES OLLES?

DE GENERACIÓ EN GENERACIÓ

Com rebem i transmetem els gens

FRANCESC MESTRES I NAVAL

Universitat de Barcelona, 2022. 184 pàgines.

Una samarreta vermella i una samarreta blanca coincideixen en un bar. Amb la primera mirada totes dues s'adonen que estan fetes l'una per a l'altra, així que la trobada de seguida dona pas a un festeig massa curt per al gust de les famílies respectives, i la unió finalment es consuma. Fruit d'una passió ardent –què vols? Són joves!–, la samarreta vermella queda embarassada. Les proves mèdiques indiquen que tot marxa de meravella, així que l'única preocupació dels pares hauria de ser el nom de la criatura, que ja saben que serà una nena. Però hi ha un dubte que no els deixa dormir: de quin color serà la filla? Vermella, com la mare? O potser blanca, com el pare? És clar que també podria ser rosada, o que sortís de ratlles vermelles i blanques. T'imagines, amb un pare tan del Barça?

Si els insòlits protagonistes de la història anterior haguessin llegit *De generació en generació*, de Francesc Mestres, s'haurien pogut estalviar les nits en blanc: el text els hauria proporcionat els elements necessaris per resoldre el misteri. No cal dir, és clar, que el tema del llibre no és altre que la Genètica; així, en majúscula. Ja en les primeres planes, l'autor ens fa saber sense embuts que aquesta és, amb el permís dels esports, la seva gran passió. I això es nota de cap a cap del text.

El llibre s'adreça a qualsevol lector interessat a comprendre les lleis i els mecanismes per mitjà dels quals es transmet la informació genètica en els éssers vius, una informació que, juntament amb la imprescindible influència de l'ambient, acaba per fer-nos tal com som («els gens no ens determinen, sinó que ens predisposen»). De capítol en capítol, en ordre creixent de complexitat, Francesc Mestres ens fa de guia al llarg d'un viatge apassionant que ens porta a descobrir com és possible que en alguns aspectes una generació es pugui assemblar tant a l'anterior i en altres sigui, en canvi, tan diferent; i, de passada, com pot tenir lloc al mateix temps l'evolució de les espècies.

Per la seva completa, *De generació en generació* podria fer pensar en un llibre de text, però que ningú no s'enganyi: no ho és en absolut. És divulgació en estat pur. Cada capítol comença amb un episodi o una anècdota, a vegades històrica, a vegades personal, que desperta la curiositat de qui el llegeix i el fa entrar en matèria gairebé sense adonar-se'n. A partir d'aquí, l'autor desgrana el tema de què vol parlar amb un llenguatge precís i entenedor, que, sense abusar dels tecnicismes, no cau, per altra banda, en la condescendència: segurament, el lector no té coneixements previs de genètica, però és ben capaç de seguir un raonament mínimament estructurat. Si abans parlàvem de la passió de l'autor per la ciència, ara hauríem d'esmentar la seva faceta de docent, que traspua tothora en cada paràgraf i que aporta al llibre la seva principal virtut: la claredat.

I com la cirereta del pastís, els nombrosíssims exemples que il·lustren l'obra acaben d'arrodonir l'experiència, tant si ens parlen dels experiments pioners d'un monjo encuriós en una abadia de Moràvia, com si ens expliquen com s'hereta el color quan les samarretes tenen descendència.

PERE SERRA. Departament de Física Aplicada de la Universitat de Barcelona.